

Csepi
JózsefELVESZETT
TÁPEI MILLIÓK

Közel hárommillió forint kár érte a tápei Tiszatáj Termelőszövetkezetet Sáros Sándor (Makó, Lehel u. 7. sz. alatti lakos) téglaüzemvezető és Rapcsány Árpád elcsapott főkönyvelő négy éves „áldásos” együttműködése folytán. A bűnösöket a bíróság első fokon már elítélte. Sáros, mint főbűnös „folytatólagosan elkövetett, különösen nagy kárt okozó csalásért és sikkasztásért” 9 évet, Rapcsány Árpád másodrendű vádlott pedig „folytatólagosan elkövetett társadalmi vagyonban, különösen nagy kárt okozó hanyagságért” két évet kapott. E panamáról korábban már hírt adtunk, de érdemes az ügyet közelebbről is megnézni.

Havi harminc ezres

Elsőként vegyük szemügyre magát a cselekményt és elkövetőit. 1960-ban kezdtek a Tiszatáj Tsz-ben először téglagyártással foglalkozni. Öt évvel később azonban be kellett szüntetni, mert az egyik téglaüzem-vezető különkasszára dolgozott. A közösség ráfizetett. A csalóra pedig rábújt a börtönajtó. Sáros Sándor már ekkor is tagja volt a tsz-nek, ő is téglával foglalkozott, de mivel a közösség nem akart többé hasonló bajt megérni, abbahagyták a gyártást, mire Sáros kilépett. Később megkörnyékezték az elnököt éppen Sárosék, aki hosszas töprengés után 1965. novemberében végül is az igazgatóság elé terjesztette a téglagyártás újból való kezdését. Kikötötték, hogy Sáros nem lehet fővállalkozó csak alkalmazott. Rapcsány Árpád főkönyvelőre bízták a gyártás jövővelmezősi kalkulációjának elkészítését, mely egyben a megállapodás alapjául is szolgált. 2500 forint havi fixet állapítottak meg Sárosnak, s ehhez a nyereségtől függő javadalmazást. A kalkuláció szerint Sáros munkabére (részarányosan a 2500 forintból) ezer téglánként 25 forint, szerszámhasználati díja 15 forint és eredményességi javadalmazása 30 forint lehet. Ez utóbbit csak akkor járt volna, ha a tervezett 70 forintnál nagyobb nyereség származik a téglaeladásból, de mint később látni fogjuk, ezt a pénzt a család vezető a nagy, de gondosan palástolt veszteségek ellenére is felvette, amint hogy azokat a 10 forintokat is, melyeket száritótér-készítése címén állítottak be a kalkulációba, de az egyéb munkák rovataiban másodsorra is kifizette a tsz-szel.

Sáros sosem gyártott annyi téglát, mint amennyire vállalkozott, azonban még akkor is, ha nem folyamodik csaláshoz az igazgatóság által szentesített laza kalkulációból eredően havonta átlagosan 7600 forint fizetése lehetett volna, de neki 32 ezer 100 kellett, mert végül is ennyit kapott. Valójában a vonatkozó jogszabályok ekkor még csak 3500 forintot engedélyeztek ilyen beosztású szakembernek. Am ez a „miniszteri” fizetés a négyelemis üzemvezetőnek nem volt elég. A következő évben a főkönyvelővel már új gyártáskalkulációt készítettek, s ez téglák önköltségi árát felynyomták 681 forintra. Természetesen drágább lett a száritótér-készítés és a már amúgy is család módton megállapított szerszámhasználati díj is. A komikum erejével hat, hogy amíg az előző évben még 51 forint értékben 170 kilogramm szén kellett ezer téglához, addig az új tervben, már 250 kiló szénét számítottak fel 88 forintos kiadás mellett.

1968-ban: 837 ezer 262 forinttal kisebb a tsz bevétele téglából, mint a kiadása, de Rapcsány meggyőzi a vezetőséget: semmi baj sincs, mert éppen ennyit ér a befejezetlen termelés is. A föld kész, szénnel bekeverve, már csak formázni, égetni kell. Ez a hazugság ekkor már valójában egymillió 248 ezer 663 forint veszteséget takar. Egy évvel később már 3 millió 381 ezer 071 forint a különbség a kiadások és a bevételek között. De a főkönyvelőnek még hisznek. Hogy most éppen ennyi a befejezetlen termelés értéke.

Gálánsan fizettek

Később tetőzni szerették volna vagy talán simítani az ügyet az-

zal, hogy félmilliónyi téglát elpusztítását akarták igazoltatni az elnökkel, melyet nyolc hónappal korábban egy állítólagos zivatar pusztított el, melyért természetesen minden kiadást elviselt a közösség. Csak ekkor lobbant fel a gyanú az elnökben. Miért csak most jelentkeznek a kárral?

Az ügy kivizsgálására alakult bizottság csakhamar tapasztalta, hogy fegyelmi hatáskörét sokszorosán meghaladó büntettről van szó. A rendőrség ez év június 4-én letartóztatta Sáros és Rapcsányt. Aztán kiderült, hogy Sáros Sándor négyévi közreműködése alatt a tsz különféle címenek kifizetett 8 millió 147 ezer 707 forintot a termelésre, aminek fejében kapott a tégláért — beszámítva a saját építkezésekhez felhasznált értéket is — 4 millió 372 ezer forintot. A főkönyvelő és Sáros által nyilvántartott 17 ezer köbméternyi kevert föld valójában csak 4800 köbméter volt, s a remélt 6—7 millió téglát helyett mindössze 1,6 millió téglát lett belőle. Ezzel csökkentve a kárt a tézszösszvesztése 2 millió 781 ezer 066 forint. Ebből Sáros Sándor munka nélkül egymillió 127 ezer 700 forintot vágott zsebre.

Sáros az elvégzett munkáról nem vezetett megbízható nyilvántartást. A teljesítményeket többnyire bementések alapján könyvelte el. Emiatt végeredményben több mint egymillió 440 ezer forint béralap is eltűnt, miközben egymillió 333 ezer téglával kevesebbet termeltek, mint amennyit jelentettek. Hetenként, bementás alapján állították ki a teljesítményeket, s mentek a főkönyvelőhöz a pénzért, aki mindenkor soron kívül, gálánsan fizetett.

Ennyit az ügyről. Érdekes azonban néhány jellemzést is közreadni ezekről az emberekről. Hogyan vélekedtek róluk a vezetők, az ismerősök, s hogyan éltek Sárosék?

A falba olvadt

A tsz-elnök mondja: Minden vezetőnek megvan itt a maga saját munkaterülete. Úgy éreztük, a téglaüzem irányítására alkalmasabb ember a főkönyvelőnél nem létezik. Ellenőrzőképeségeiről legendák járnak most is. Ötven fillér pénztárdifferenciáról már igazolójelentést kért. Megesett, hogy az egyik, vele egyenrangú vezető 60 forint kárterítésre kötelezte, mert egyik szolgálati útjáról egy vagy két órával később tért haza, s Rapcsány megtudta, hogy ekközben a tézsz személygépkocsijával a szüleit látogatta meg. Úgy tartották számon, mint a szegedi járás „legjobb főkönyvelőjét”, sokszor jutalmazták külföldi utakkal is. Hát ez 60 forint havi fizetése mellett erkölcsileg is megbecsült, talán túlbecsült ember volt.

A jogtanácsos: Sáros alapjában véve amolyan tucatember volt. A folyosón a falba olvadt. Senkivel nem jutott tovább soha a köszönőviszonytól, itt a központban mindig csak Rapcsánnyal tárgyalt.

Az ellenőrző bizottság elnöke: Engem eleinte kedvelt Sáros, de később már haragudott rám. Nem tudtuk ellenőrizni, mert nem volt analitikus nyilvántartása. Azt nem tudom, miért nem követelte meg ezt a főkönyvelő, amikor minden más területen ragaszkodott ehhez. Közelebbről én sem tudtam soha megismerni. Reggel jött Makó-ól az autójával, délután pedig elment.

Egy alkalmazott: Pedig Sáros rettegett a vezetőségtől. A telepről belátott a majorba, s ha ott voltak a vezetők, remegett, őrt állított, figyeltette minden lépésüket, merre mennek.

Makón: Hosszú, sáros utca a Lehel utca. Vakra válogatom a házakat, s majdnem mindenütt ugyanaz a válasz: nem ismerjük Sárosékat közelebbről. Amióta jól megy nekik, zárkózott életű, befordult arcú emberek lettek. Azt is csak mostanában tudtuk meg, hogy az öreg Sáros nem szanatóriumban, hanem börtönben üdül.

Rakodók

Horváth
Dezső

Panaszával tele lehet írni egy bibliát, jókedvével kettőt is. Apró meséket mond, ha biztatják. Azt mondja, egy sem az öreg. Ő csak tanulta őket. Egy öre pástortembertől tanulta, az szokott ide járni, amíg meg nem halt. Pedig jó sokáig élt, majdnem száz évig, mégis meghalt.

Kis mesének, nagy mesének egy a vége: igaz van a szegény embernek. Ilyeneket mesélt:

— Az uradalom kanászának volt egy fia. De nagyon élesen vágott annak az esze, mondta is a tanító, hogy fölsőbb iskolába kéne beadni. Annnyira vitte a gyerek, pap lett belőle. Onnan meg püspök. Igen ám, de amíg ő eddig jutott, megöregedett az apja. Fölvitte magához, amikor vendégek jöttek, be is mutatta, hogy milyen ágyból, milyen magból kelt ő ki, hogy az ő apja kondás kanász volt. Megszólal erre az öreg: bizony fiam, ha a fene nem evett volna téged ezzel a püspökséggel, talán még számádó kanász is lehetett volna belőled.

— A cinkotai pap avandzsérozni szeretett volna. Apát úr, vagy mi akart lenni. Mátyás királyhoz kellett volna folyamodni, de az meg nem akaródzott neki. Azt mondja a cinkotai kántor: odase nézzén a plébános úr, majd én elmegyek a király elé.

El is megy, felel is a három kérdésre, mert Mátyás olyan becsületes király volt, hogy három kérdésért adott egy apátságot. Közben a kántor is jól járt, rendeletbe hozatta, hogy legyen nagyobb ezentúl a cinkotai kocsimában az icce. De a mechanizmus már akkor beleütközött a világba, mert az ára is nagyobb lett.

Ha mesterember mondja a mesét, előbb-utóbb mesternek is kell abban lenni. Misa bácsi pedig 80 éves takácsmester Kistelegen, ennélfogva előkerekedik a kovács meg a csizmadia dolga:

— Varga volt akkor még csak a csizmadia, nem csizmadia, amikor ez történt. Iszogatnak a kocsimában, amikor eltalálják, hogy melyik mesterség a külön. Annnyira oda volt mind a sajátjáért, hogy a király színe előtt kötöttek ki tegyen igazságot. Adott a király a vargának száz apró bört, hogy csináljon belőle csizmát. A kovácsnak meg száz apró vasat, hogy csináljon abból baltát. A kovácsnál ment is ez szépen, megoldvasztotta, összeforrasztotta a vasakat, szép kis baltát fabrikált össze belőle. Vitte a királyhoz, mindjárt, a varga is a csizmát. Igen megörült a baltának Mátyás, de amikor a százfoltú csizmára nézett, csak ennyit mondott: na, add ide édes szolgám a kezdetet. Mőgfogta maga alá rántotta, rádurantott egy nagyot: itt a csizma díja. Attól kezdve lőtt a vargából csizmadia.

Azért kellett nekem ezeket el-

mondanom, mert a kisteleki rongyszövő takács szövészeké melől eljutottunk egészen a Holdig. Eppen csak jutottunk volna, mert visszaráncigáltak mindig.

— Én nem hiszem el, hogy oda akárki is föl tudjon menni. Mondhatja nekem akárki, még maga is, de én el nem hiszem. Cicella meg Dávid van csak oda-fönt, hogy menne oda eleven ember? Paraszt vagyok, megértem, de ekkora számságot azért ne akarjon bebeszélni nekem senki.

Én mennék egyenest Mátyás király elé, tegyen igazságot most is Cicella meg Dávid dolgában, csak a kezemet ne kérje, de a sofőrünk épeszübb ember, az hozza magával az egész televíziót, hogy ő látta, a tulajdon két szemével látta, hogyne volna igaz.

Tökéletlen alkotmány Mihály bácsi előtt a televízió is, mert azt mondja kapásból: a televízió mutogathat, amit akar, mert az a televízió dolga, hogy mindig mutasson valamit. De én akkor se hiszem el, ha százszor is mutatja. Elmönnék egy dombra, vagy akárhova a masinájukkal, aztán belekiabálnak, hogy most szálltunk le a Holdon. Mindig pókhálózák valamivel a népek eszt.

Amikor a technikai részletek táján járunk, a szövészek lábitóján, a nyüstön meg a bordán rá-

AZ ÁRVÍZ-
KÁROSUL-
TAKÉRT

A Vöröskereszt által szervezett segítőakció keretében összegyűlt pénzből 35 millió forintot osztanak ki a közeljövőben Csongrád megye árvízkarosultjai között. A községi tanácsok társadalmi bizottságokat szerveztek, a körülmények pontos ismeretében döntenek majd, melyik családot mekkora összeggel segíthetik házáinak újjáépítésében, illetve helyreállításában. A Vöröskereszt által juttatott pénz ugyan nem jut közvetlenül a károsultakhoz — az építkezés végső árát csökkentik végeredményben vele —, hatása azonban az első részletek fizetésétől érezhető lesz: hiszen a havonkénti törlesztés összege is arányosan csökken. A segély összege 15—40 ezer forintig terjedhet, de szükség esetén a 60 ezer forintot is elérheti. A károsultaknak nem kell folyamodniuk érte, a bizottságok behívták az érdekelteket. Aki kimarad mégis valamiképpen, és jogosultsága vitathatatlan, természetesen maga jelentkezze.

AZ ANEKDOTÁS
EMBER

gódunk, akkor kanyarodunk vissza útra a Holdba menéshez.

— Azzal nem vagyok csak tisztában, hogyan lövik ki? Képen láttam, rettenetes nagy alkotmánynak kell annak lenni. Mi sebesen mehet az, ha beindul! Ott kiszállnak belőle, de mi lövi tovább? Mi lövi vissza? Meg hogyan tud olyan gyorsan menni, hogy egy-két perc ide, egy-két perc oda, aztán meg is került a földet. Az autó, ha elmegy mellettem, rám hozza a szívbját. Ez meg annál is gyorsabban menne? Olyan nincs!

Megint a sofőrünk veszi át a szót, hogy amíg ő nem látott szövészeket, ő se tudta, hogyan készül a rongyszövő. Meg kéne nézni egyszer a rakétát is.

— Tudja meg maga, hogy más a rongyszövő és más a rakéta. Hogy kovályoghatsz született ember ott az isten lába körül az égen?

Eddig jutottunk, nem tovább. Amíg a Volga masinistája és a világ legrendesebb öreg takácsa között dúl a kibékíthetetlen osztályharc, én meg addig jutok magamban, hogy 500 forintot nyugdíjas állással alkalmazhatna a televízió valami cifraeszt, öreg juhászt, vagy kanászt is a sok tudós koponya mellé, hogy igazságot tegyen ilyen nagy kérdésekben, ha már Mátyás királyra nem futia a státuszunk.

ÁTOKHÁZÁTÓL
ÁSOTTHALOMIG

„Láthatják az utódok, hogy elődeink honnan indultak és milyen nehéz körülmények között jött létre az egykori tanvillagból a mai község... A kötet címe jelképek is mondható. Igyekszik jelezni az utat, amit a tanvillag nép a sivar, homokbuckás átokházi határtól a mai fejlődő Ásotthalom község felépítéséig megtett... A mű kiadásával a felszabadulás 25. évfordulóját is emlékeztetéssel akartuk tenni.”

Ásotthalom most megjelent történelemkönyvének előszavából idéztük az előbbi mondatokat. A környék homokján szivós akarattal tanító Szécsi György — mire a könyv megjelent, sajnos, gyászkeretbe került a neve — kezdte a munkát, a régészeti emlékektől a falu mai életéig jutott el írásában, csatlakozott hozzá Juhász Antal, Börcsök Vince, Makra János, Börcsök Szilveszter és Zsolnai József — valamennyien alapos ismerői ennek a tájnak. A legelő — a já-

rások — népétől a szőlő- és gyümölcsültetvény gyarapodó emberéig jut el a könyv, érdekes adatokkal szolgálva azoknak is, akik a falubeliek közvetlen „hazájáról” keveset tudnak. A tanyai életmód tanyai társadalom, szokáshagyományok című fejezeteket haszonnal forgathatják azok, akik a napjaink rohamosan átalakuló, de végeredményben mindig megfellehetetlen titoknak számító külterjes életmódokról tájékozott szakember összefoglalását várják, és a népi névadás kiapadhatatlan forrásába kóstolnak bele azok, akik a határ földrajzi neveivel ismerkednek a könyv lapjain.

Példamutató levelezettel, a község anyagi vállalkásával készült ez a könyv — a falu népének. A község történelmét persze tovább írta az idő, reméljük, a mindent gyűjtő kezek a most írók sorokat is hasonló gondossággal rakják össze.